

Václav Sladký:*)

Staré názvy usedlostí v Milavčích na Domažlicku a výklad těchto jmen.

V článku „Prastaré názvy usedlostí v Draženově“, otištěném v roč. XIV., 1942, v časopise Rodopisné společnosti, jsem se zmínil o zvyku na Chodsku vžitém, totiž dávat starý přídomek či pojmenování „po dvoře“ nebo „po chalupě“ i novým nabyvatelům usedlostí. Názvy usedlostí dávají nám mnohdy jediný obraz o podobě či seskupení návsi v nejstarší době. Tyto názvy jsou dosud nejspolehlivějším a „hu nás“ oblíbeným určením usedlosti. Neměnice svůj sled ani polohu, sahají na Chodsku soupisy usedlých o plných sto let dále než matriky a jsou pro místní rodopisce cenným a spolehlivým vodítkem.

*) Autor, povoláním učitel v Draženově u Domažlic, pochází ze starého chodského rodu Sladkých a je průkopníkem českého rodopisu na Chodsku. Jest našim čtenářům dostatek znám z četných svých prací o starých chodských rodech a jiných článků, otiskovaných v našem časopise.

V Milavčích čtvrtina z 20 usedlostí podržela od nejstaršího ouročného soupisu z r. 1561 dodnes známý zvuk, kdežto ostatní dochované názvy jsou ze 17. století. Polovina jich má původ v povolání usedlíků a druhá polovina vznikla z křestních jmen.

„U *Sloupů*“ čp. 1 st., 18 nové.

První známý usedlík byl *Vaněk Sloup* již r. 1561. Jeho zeť, Bartol. Blatský, který dvůr r. 1638 ujal za 100 kop míš., přejal též příjmení Sloup. Tito zde hospodařili do r. 1869, kdy Matěj Sloup dvůr prodal a v květnu odejel do sev. Ameriky.

„U *Holejch*“ čp. 2 st., 19 a 20 n.

Na tomto dvoře r. 1641 hospodařil *Martin Holey*. R. 1674 ujala grunt jeho vnučka, provdaná za Jiřího Maříka. Dvůr rozdělil kolem r. 1792 Václav Mařík mezi syny Matěje (držel dolejší čp. 20) a Prokopa (hořejší čp. 19). Čp. 20 je zrušeno a na čp. 19 jest nyní Tomáš Sloup.

„U *Ševčíků*“ čp. 3 st., 21 nové.

Do r. 1638 hospodařili na tomto dvoře bratři Čadkové. Říkalo se tu na dvoře Ševcovském po bývalém majiteli Bartovi Ševcovi. R. 1681 drží jej *Barta Ševčík*, syn, nebo spíše vnuk předešlého, a pak tento grunt mění často svého majitele.

„U *Zíků*“ čp. 4 st., 22, 23, 24 a 25 nové.

Na tomto hospodářství snad r. 1561 hospodařil Vávra Srch. R. 1650 se připomíná jako majitel *Barta Ševčík*, který zakoupil dvůr za 130 kop míš. a při r. 1663 vyplácel Matějovi Srchovi jeho spravedlnost. Po něm ujal r. 1686 *Zikmund Ševčík* a dvoru dříve Srchovskému od té doby se říkalo „U Zíky“. Jeho nástupcem byl Jíra Ševčík a od první poloviny 18. stol. hospodařili zde *Zahořikové*, z nichž Tomáš r. 1804 dvůr rozdělil. Pak tu hospodaří *Votavové*, od nichž převzal čp. 22 a 23 Matěj Váchal. Hospodářství čp. 24 bylo zrušeno a při čp. 25 jest zřízen hostinec.

„U *Ševců*“ čp. 5 st., 26 a 27 nové

se dříve říkalo „U *Jansů*“, který tu před 1650 hospodařil. Název „U Ševců“ pochází po uvedení *Bartovi Ševcovi*, který postupně držel již zmíněná dvě hospodářství a snad i zde, po předání předešlých dvou svým nástupcům, nějaký čas vládl. Dvůr přecházel pak z ruky do ruky.

„U *Vondrů*“ čp. 6 st., 28 a 80 nové.

Na této usedlosti hospodaří r. 1650 *Ondřej Zahořík*, z jehož rozvětveného rodu uvádím jen v posloupnosti r. 1686 Václava, který ujal statek za 300 kop. míš., dále ujal r. 1704 Matouš, 1741 Jiří, 1772 opět Matouš a 1802 Jan Zahořík, který r. 1813 rozdělil usedlost mezi syny Martina na č. 28 a Jana, řečeného „Honzír“, na č. 80. Nyní na čp. 28 hospodaří rod *Hrubých*, původem z *Oujezda* a kdysi z *Draženova*.

„U *Bartů*“ čp. 7 st., 29 a 81 nové.

Před r. 1650 hospodaří zde Jan st. Čadek, který zároveň držel část dvora Ševčíkovského. Jeho syn Matěj prodal r. 1665 dvůr za 350 kop. míš. *Bartoloměji Zahořikovi* a jeho manželce *Markétě*. Později tu hospodaří rod *Bittnerů*, z něhož r. 1728 se uvádí též *Bartoloměj*. Tento však již po 6 letech zemřel a název „U *Bártů*“ tedy se zachoval po zmíněném již *Bartol. Zahořikovi*.

„U *Vojtů*“ čp. 8 st., 30 nové.

V r. 1561 držel tento dvůr Jan Machovec, jehož potomek, *Vojtěch Machovec*, se ještě r. 1650 jako držitel připomíná, ač dvůr byl pustý. Po dvou letech se k jeho dceři *Kateřině* přizemil Jan Blatský. Když pak tento pro nedostatek zdraví a sešlost věku svého na něm obstáti nemohl, postoupil jej r. 1679 synu svému *Oldřichovi*. Jeho vnučka *Dorota*, provdaná r. 1735 za *Adama Nozara*, zde pak hospodaří. Asi od r. 1781 hospodaří zde rod *Sloupů*.

„U *Farářů*“ čp. 9 st., 31 n.

Do r. 1641 tu hospodařil *Šimon Farář*, jehož vnuk Václav brzo po r. 1678 dvůr opustil. Několik let hospodaří *Jakub Mareš ml.*, od r. 1700 *Mikuláš Kůst*, jehož potomci vystavěli několik chalup „Na *Brandejse*“ (za mlýnem

na cestě do Božkov). Od r. 1807 se střídají rody Ouradů, Bittnerů a nyní Váchalů.

„*U Vaněčků*“ čp. 10 st., 32 a 33 n.

Po tři stol. drží tuto usedlost Čadkové. Název jest zřejmě po Václavovi, který snad v XVI. stol. dvůr držel. Po r. 1600 hospodaří Matouš Čadek, avšak nikdo z jeho následovníků nebyl Václav. Až r. 1869 na jedné polovici čp. 32 hospodaří Václav Čadek, avšak název tehdy již existoval. Na druhé polovici hospodaří od r. 1872 Sloupové, neb ke Kateřině Čadkové se přiznal Josef Sloup z Hradiště.

„*U Jirů*“ čp. 11 st., 34 a 78 n.

Před r. 1630 hospodařil tu *Jiří Zahořík*, který v té době zemřel, zanechav vdovu Dorotu. Tento rod, v Milavčích nejrozšířenější, vládl na tomto statku po 250 let. Při r. 1826 rozdělil Jan Zahořík dvůr mezi své dva syny: Matouše na č. 34 a Jana na č. 78, kteréžto číslo po ohni r. 1876 zmizelo.

„*U Housků*“ čp. 12 st., 35, 36 a 37 nové.

Těž zde seděl v XVII. stol. rod Zahoříků. R. 1754 přiznal se do Milaveč *Adam Ourada*, který asi název „*U Housků*“ přenesl z rodných Petrovic. Dvůr byl rozdělen již před r. 1791 a r. 1827 polodvorník *Petr Zahořík* odprodal „*od Pechů*“ část *Tomáši Růžkovi*, po němž vzniklá čtvrtka čp. 37 se nazývá „*U Tomášků*“.

„*Na Mlejně*“ čp. 22 st., 55 a 56 nové.

R. 1561 byl mlynářem *Pavel*, jenž držel poloúzemí. Od poloviny 17. stol. drží mlýn Hofmanové. Když r. 1805 se oženil syn Jiřího Hofmana *Linhart*, dal mu otec pozemky od mlýna a tak povstal dvůr „*U Linhartů*“ čp. 56.

„*U Maršů*“ čp. 32 st., 69, 68 a 76 nové.

Jméno vzniklo z křest. jména Martin. První známý je *Matouš Mareš* r. 1561, jehož potomci spolu se sousedem Chmelem brali v Domažlicích bílá piva a též na dluh je prodávali. Marešové hospodařili do r. 1730, kdy se k dceři Ondřeje Mareše přiznal *Jiří Hofman* ze mlýna. Syn jeho Václav odprodal asi r. 1795 polovici svého dvora *Jakubovi Ouradovi* od Housků. Tak vzniklo čp. 68 „*U Kubáků*“, jež se opět r. 1816 dělilo a nově vzniklé čtvrtce čp. 76 se říká „*U Sedláků*“ kterážto přezdívka majitele Adama Sloupa byla trochu ironická.

„*U Chmelů*“ čp. 33 st., 70 a 71 nové.

Již r. 1561 se připomíná *Jiří Chmel*, jehož potomek, Matěj Chmel, r. 1600 žádal se sousedem Václavem Maršem o nadvejšení ceny pšenice. Chmelové nejen bílá piva prodávali, ale také je vařili. Že pěstovali chmel, o tom svědčí poloha „*na chmelnici*“, dosud k statku přináležející. Matějův vnuk, Ondřej Chmel, který r. 1666 statek ujal za 700 kop míš., byl posledním toho jména a r. 1700 tu hospodaří již Jarolím Královec. R. 1843 byl dvůr rozdělen mezi syny Adama Královce. Starší Tomáš ujal nově zřízenou polovici čp. 71 „*U Chmelů na trávníce*“ a mladší Matěj zůstal doma na č. 70. Na obou polovicích dosud vládne rod Královců.

„*U Filipů*“ čp. 40 st., 9 nové.

Na tomto dvoře byl r. 1638 sedlákem *Barta Filip*. Tento, ani jeho nástupce Tůma Bláha, na dvoře obstáti nemohl a dvůr prodán r. 1660 v téže sumě 250 kop míš. Matějovi Ševčíkovi, jehož potomci tu dosud hospodaří. Nynější majitel *Jiří Ševčík* jest již devátým v posloupnosti tohoto rodu, půdě věrného.

„*U Šilhavejch*“ čp. 41 st., 10 nové.

K r. 1561 připomíná se na dvoře vdova *Anna Šilhavá*, jejíž vnuk Tomáš Šilhavý r. 1629 svůj dvůr prodal za 450 kop míš. Ondřejovi Záhoříkovi. Dvůr vpádem Švédů značně zpustl a po 20 letech tu hospodaří opět rod Šilhavých do r. 1704, kdy se uvádí jako majitel Václav Ourada a dále se střídají tyto rody: Kvitkové, Váchalové a Zahoříkové, za nichž dvůr byl r. 1858 rozdělen.

„*U Kolářů*“ čp. 42 st., 11, 12 a 13 nové.

R. 1638 sedlačil na tomto dvoře *Jiří Kolář Zahořík*, který r. 1660 dvůr předal svému zeti Ondřejovi Fronkovi, jehož rod po dvě století na něm

hospodařil. Jan Fronk při r. 1804 rozdělil dvůr mezi syny Jiřího (ujal čp. 11 domácí) a Jakuba (čp. 12 nově zřízené). Jejich bratr Václav Fronk dostal chalupu čp. 45, kde se pak „U Kolářků“ říká. Na čp. 12 Josef, syn Jakubův, prodal svoji polovinu Jiřímu Sladkýmu z Luženic a vystěhoval se do Ameriky. Původní čp. 11 koupil od Josefa Fronka Antonín Ret.

„U Kvítků“ čp. 43 st., 14 n.

Na tomto dvoře se za starodávna říkalo „U Škaňovců“ po bývalých hospodářích z r. 1561 *Martinovi a Havlovi Škaňovcovi*, jichž rod zde do r. 1663 hospodaří. Po r. 1719, kdy ujal dvůr Jan Růžek, asi z Nevolic, se přenesením vžila přezdívka „U Kvítků“.

„U Čadků“ čp. 46 st., 16 a 79 nové.

Dvůr tento slul dříve *Halířkovský* po *Tůmovi Halířkovi*, jenž jej do r. 1630 držel. Za války třicetileté dvůr zpustl, bylť vypálen švédskými oddily, tudý táhnoucími. R. 1665 zakoupil dvůr *Matěj Čadek*, po němž r. 1676 se připomíná vdova Dorota. Vnuk těchto, Ondřej Čadek, byl bezdětný a odevzdal asi r. 1768 hospodářství synovi po svém švagru Matějovi Nozarovi. Jeho syn Petr rozdělil r. 1805 dvůr mezi syny Jiřího (ujal čp. 79) a Jana Nozara, který ujal domácí čp. 16, kde nyní hospodaří rod Sladkých z Dražnova „od Drastilů“.

K těmto 20 starým usedlostem (tolik usedlých uvedeno též v ouročním soupisu z r. 1561) přibývají pak živnosti mladší, vzniklé dělením a vystavené na trávnících nebo na obecním pozemku. Púdorys zmíněných starých usedlostí tvoří okrouhlici, v níž jsou patrný čtyři skupiny nebo čtvrti. Ač poloha usedlostí se pravděpodobně neměnila, byla všude jejich podoba více méně setřena staletími (nejméně asi u Chmelů a u Filipů).

V polovině XVI. stol. napočítáme v Milavčích 20 usedlých, v pol. XVII. stol. 19 dvorů, mlýn, kovárnu, pastušku a asi 8 až 10 chalup — tedy 30 až 32 živností. R. 1771 má obec již 47 čísel. (Spálený mlýn, který později přísluší do Domažlic, měl čp. 48.)

Od berní roly z r. 1654, kdy milavečtí sedláci měli 100% veškeré půdy (obdělávali asi 631 strychů orných polí — ovšem většina polností tehdy se nechávala střídavě ležet ladem), můžeme pozorovat dělení majetku. Sedláci ještě r. 1722 mají asi 95%, r. 1785 již jen 79% a r. 1838 asi 77% půdy. R. 1924 drží sedláci z celkové výměry katastru již jen 64% půdy a za uplynulých 20 let pravděpodobně jejich výměra ještě poklesla. Zbývajících téměř 40% pozemků připadá z polovice na chalupníky a domkáře a z polovice na obecní majetek.

Typická stavba jest bývalá lázeňská budova čp. 49 st., 1 nové, kterou vystavěli domažličtí r. 1774, chtějíce využítovati dobré vody z pramene „Vojtěšky“. Nyní v staré budově jest umístěna dvoutřídní škola a četnická stanice.

Názvy vyjmenovaných 26 usedlostí vznikly:

1. z *křestních* jmen: u Ziků čp. 4 st. — u Vondrů čp. 6 st. — u Bartů čp. 7 st. — u Vojtů čp. 8 st. — u Vaněčků čp. 10 st. — u Jirů čp. 11 st. — u Pechů čp. 12 st., 36 n. — u Tomišků čp. 12 st., 68 n. — u Linhartů čp. 22 st., 56 n. — u Kubáků čp. 32 st., 68 n. — u Maršů čp. 32 st., 69 n. — u Filipů čp. 40 st. (12 usedlostí);

2. podle *vlastností* tělesných: u Holejch čp. 2 st. — u Šilhavěch čp. 41 st. — u Kvítků čp. 43 st. (3 usedlostí);

3. podle *povolání* usedlíků: u Sloupů čp. 1 st. — u Ševčíků čp. 3 st. — u Ševců čp. 5 st. — u Farářů čp. 9 st. — u Housků čp. 12 st., 35 n. — na Mlejně čp. 22 st., 55 n. — u Sedláků čp. 32 st., 76 n. — u Chmelů čp. 33 st., 70 a 71 n. — u Kolářů čp. 42 st. — u Kolářků čp. 42 st., 45 n. — u Čadků čp. 46 st. (11 usedlostí).

Název „U Čadků“ můžeme odvozovati od slovesa *čaditi*, neboť v třicetileté válce tato usedlost lehla popelem. Od Švédů byly pravděpodobně zničeny též dvory u Ševčíků, Ziků, Ševců, Vojtů a Kvítků.

Ze zaniklých názvů uvádím u Jansů, u Srechů, Škaňovců a u Halířků, kteréžto přezdívky nahrazeny jinými.